

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของบัตรฯ

บัตรรายการของห้องสมุด เป็น เครื่องมือสำหรับบันทึกข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือแต่ละเล่มที่ผู้ใช้ควรราย ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า ภาพประกอบ ชื่อชุด และรายละเอียดอื่น ๆ ที่จะช่วยในการค้นหาและคัดเลือกหนังสือสำหรับการค้นคว้าวิจัย โดยมีรายการ เลข เรียกหนังสือเป็นตราชนิดที่เก็บของหนังสือ บัตรรายการทำหน้าที่เป็นบรรณานุกรมหนังสือในห้องสมุดตามชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และหัวเรื่อง (Sengupta 1964 : 4-5) การทำบัตรรายการเป็นงานที่ใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายสูง ทำให้เกิดคำถามว่า ทำไมต้องทำบัตรรายการ และทำเพื่อใคร บรรณารักษ์ หรือผู้ใช้ห้องสมุด

การทำบัตรรายการมีวัตถุประสงค์ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ 2 กลุ่มคือ ผู้ใช้ห้องสมุดโดยทั่วไปและบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด สำหรับผู้ใช้ห้องสมุดทั่วไปบัตรรายการมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในด้านที่เป็นตราชนิดสำหรับค้นหาหนังสือในห้องสมุด (อัมพร ทิษระระ 2510 : 35-36) โดยช่วยตอบคำถามพื้นฐาน 3 ประการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด คือ ห้องสมุดมีหนังสือชื่อเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ มีหนังสือที่แต่งโดยคน ๆ นั้นหรือไม่ และมีหนังสือเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ สำหรับบรรณารักษ์ บัตรรายการคือบรรณานุกรมของหนังสือทุกเล่มที่มีอยู่ในห้องสมุด (Cutter 1962 : 12) ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ เช่น งานจัดหาใช้บัตรรายการเป็นเครื่องมือในการเลือกซื้อหนังสือใหม่เข้าห้องสมุดเพราะทำให้ทราบว่าห้องสมุดมีหนังสือประเภทใดมากหรือน้อย และควรเลือกซื้อเพิ่มเป็นจำนวนที่เล่มกับช่วยป้องกันการสั่งซื้อหนังสือซ้ำ (ประภาวดี สิบสนธิ์ 2526 : 102) ส่วนในด้านงานบริการบัตรรายการเป็นเสมือนกุญแจของงานบริการห้องสมุดทุกประเภท ทั้งบริการยืม-คืนหนังสือและบริการตอบคำถาม จึงอาจกล่าวได้ว่าสำหรับบรรณารักษ์แล้ว บัตรรายการ คือ เครื่องมือที่ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ ของห้องสมุด (Swank 1956 : 303)

ในระยะ 40 ปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาการใช้บัตรรายการของห้องสมุดติดต่อกันมาอย่างสม่ำเสมอ (ศรีพันธุ์ พิพัฒน์พันธุ์ 2525 : 24) แต่เป็นการศึกษาที่เน้นตัวบัตรรายการและเน้นที่

ตัวผู้ใช้ห้องสมุดเป็นหลัก (Martyn & Lancaster 1981 : 125) วัตถุประสงค์การทำบัตรรายการเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ใช้กลุ่มที่ 2 คือ บรรณารักษ์ ซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ใช้กับทรัพยากรห้องสมุดนั้นยังไม่มีการศึกษามากนัก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ซึ่งเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากบัตรรายการมากและมีผลให้การปฏิบัติงานของห้องสมุดให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารงานและปรับปรุงบริการบัตรรายการ (ประภาวดี สิบสนธิ์ 2526 : 103)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้และความต้องการในการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในด้านวัตถุประสงค์ ประเภทของบัตรรายการ วิธีค้นบัตรรายการ ข้อมูลในบัตรรายการที่ใช้
2. เพื่อศึกษานโยบายในการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

สมมติฐาน

1. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยผู้ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์และใช้ข้อมูลในบัตรรายการต่างกันตามลักษณะงานที่รับผิดชอบ
2. บัตรรายการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยใช้มาก ได้แก่ บัตรแจ้งหมู่หนังสือ

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความต้องการและการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีห้องสมุดกลางอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล ซึ่งได้แก่ จังหวัดนนทบุรีรวม 11 แห่ง จำนวน 214 คน ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยดังกล่าวได้แก่

1. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. แผนกหอสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ

7. ศูนย์บรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
8. หอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
9. สำนักห้องสมุดและบรรณสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี
10. สำนักหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
11. สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเบื้องต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยในเรื่องนี้จะช่วยให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
2. ทราบประเภทของบัตรรายการและข้อมูลในบัตรรายการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยใช้

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการทำวิจัย

บัตรรายการ (Catalog Card) หมายถึง บัตรรายการหนังสือขนาดมาตรฐาน 3 x 5 นิ้ว ที่บันทึกรายการต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่มที่ห้องสมุดมีและจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว รายการที่ปรากฏบนบัตรใบหนึ่งมีหน่วยที่สำคัญคือ เลขเรียกหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ พิมพ์ลักษณ์ บรรณลักษณ์ และสาระสำคัญอื่นๆ เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ ตามความจำเป็นหรือตามประเภทของบัตรได้แก่ บัตรหลัก บัตรชื่อเรื่อง บัตรเรื่อง ซึ่งเป็นบัตรรายการสำหรับให้บริการแก่ผู้ใช้ (Public Catalog) และอีกประเภทหนึ่งคือบัตรแจ้งหมู่หนังสือ

บัตรแจ้งหมู่หนังสือ (Shelflist Card) คือ บัตรรายการที่บรรณารักษ์จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในห้องปฏิบัติการ โดยทั่วไปจะมีข้อมูลทางบรรณานุกรม เช่นเดียวกับบัตรหลักแต่แตกต่างกันที่การเรียงลำดับ เพราะบรรณารักษ์จะเรียงบัตรรายการตามเลขเรียกหนังสือเหมือนการจัดเรียงหนังสือบนชั้น นอกจากนี้บัตรแจ้งหมู่หนังสือมีรายการสำคัญที่แตกต่างจากบัตรรายการประเภทอื่น คือ เลขทะเบียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ในต่างประเทศ

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศปรากฏว่ามีการศึกษาอย่างเป็นระบบครั้งแรกเมื่อปี 1930 โดย William M. Randall ได้ทำการวิจัยเสนอฝ่ายบัตรรายการของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ต่อมาจึงมีการตื่นตัวในการศึกษาเรื่องการใช้บัตรรายการเพิ่มมากขึ้น ในช่วง ค.ศ. 1931 - 1965 มีประมาณ 45 เรื่อง และยังมีงานเขียนที่เกี่ยวข้องอีกมากมายเช่นกัน เพราะราวกลาง ค.ศ. 1960 จำนวนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น และมีการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานห้องสมุดแล้ว และในปลาย ค.ศ. 1960 ก็มีนวัตกรรมสำคัญในงานห้องสมุดเกิดขึ้น 2 ประการคือ หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบ MARC (Machine - readable Cataloging) กับ การใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บและค้นคืนฐานข้อมูลของ OCLC (Online Computer Library Center) (Malinconico and Fasana 1979: iv) การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในห้องสมุดกระตุ้นให้เกิดความสนใจศึกษาการใช้บัตรรายการ มีการขยายการสำรวจประชากรหลายกลุ่ม และห้องสมุดหลายแห่งหลายประเภท เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุด ความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานห้องสมุดกับ เพื่อจัดระบบคอมพิวเตอร์ให้สามารถสนองความต้องการในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Krikelas 1972: 195 - 198) และเมื่อเริ่มทศวรรษ 1970 วงการห้องสมุดต่างให้ความสนใจคือเรื่องนี้อย่างจริงจัง มีห้องสมุดหลายแห่งนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานของห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น (Beckman 1982: 2043-2044) งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการในช่วงนี้จึงมุ่งวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้คอมพิวเตอร์ในงานบัตรรายการว่าสามารถบริการผู้ใช้ห้องสมุดตรงความต้องการหรือไม่ (Krikelas 1972 : 197)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการใช้บัตรรายการเท่าที่ทำแล้วมีขอบเขตการศึกษากว้างมาก เช่น การศึกษาที่ครอบคลุมถึงห้องสมุดทุกประเภทและผู้ใช้บัตรรายการหลายกลุ่ม นอกจากนี้ยังศึกษาครอบคลุมถึงบัตรรายการในแง่ต่าง ๆ เช่น รูปแบบของบัตรรายการ ประเภทของบัตรรายการ การเรียงบัตรรายการ เป็นต้น (Krikelas 1972 : 198) เท่าที่ปรากฏการศึกษา การใช้บัตรรายการหากศึกษาเฉพาะห้องสมุดใดห้องสมุดหนึ่งจะทำได้ง่ายกว่าการศึกษาที่เดียวกันหลายห้องสมุด เนื่องจากแต่ละห้องสมุดมีการบริหารงานและการดำเนินงานบัตรรายการแตกต่างกัน

(Maltby 1971 : 185-187) ขนาดของประชากรที่ศึกษามีตั้งแต่จำนวน 33 คน เช่น งานของ M.C.Brown เรื่อง Use Made of the Subject Catalog by Graduate Students in the Social Sciences (Brown 1946 cited by Krikelas 1972 : 198) ถึง จำนวน 5,500 คน ในการสำรวจการใช้บัตรรายการของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน เมื่อ ค.ศ.1958 (American Library Association 1958 cited by Krikelas 1972:198)

วิธีการศึกษาการใช้บัตรรายการ จากการศึกษาของ Krikeles พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่ ใช้แบบสอบถามหรือวิธีการสัมภาษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมีส่วนน้อยที่ใช้ทั้งสองวิธีดังกล่าวร่วมกัน นอกจากนี้มีบางกลุ่มใช้วิธีอื่น ๆ เช่น จากบันทึกการยืมคืนหนังสือของห้องสมุด ฯลฯ (Krikelas 1972 : 198) สำหรับการสัมภาษณ์อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งได้ ดังนี้ (Martyn and Lancaster 1981 : 126)

1. สัมภาษณ์ผู้ใช้เมื่อค้นบัตรรายการเสร็จเรียบร้อยแล้ว
2. สัมภาษณ์ผู้ใช้ก่อนและหลังจากที่ค้นบัตรรายการ
3. สัมภาษณ์ขณะที่ผู้ใช้กำลังค้นบัตรรายการ

Mary Noel Gouke และ Sue Peace ได้ศึกษารายการบัตรจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยรัฐไอโฮโฮ ซึ่งศึกษาโดยวิธีการทดลองให้บรรณารักษ์และผู้ใช้ห้องสมุด ค้นรายการบัตรจำนวน 104 ชื่อเรื่อง และได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การศึกษาการใช้บัตรรายการสามารถทำได้ 2 วิธีคือ การศึกษาโดยการทดลอง และการศึกษาการใช้บัตรรายการจริง ซึ่งการศึกษาของ Gouke และ Peace เป็นการศึกษาโดยการทดลองมีข้อจำกัดมากกว่าวิธีหลังเพราะผู้สังเกตการณ์หรือผู้ทดลองเป็นผู้เลือกผู้ใช้บัตรรายการที่จะศึกษา (Gouke and Peace 1982 : 137) และ Ruth Hafter ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ศึกษาการใช้บัตรรายการได้ให้ข้อคิดเห็นสนับสนุนว่า การศึกษาการใช้บัตรรายการจริงประสบผลสำเร็จมากกว่าการทดลอง (Hafter 1979 : 263)

1. ศึกษาผู้ใช้บัตรรายการ
2. ศึกษาการใช้บัตรรายการ
3. ศึกษาวัตถุประสงค์ของการใช้บัตรรายการ
4. ศึกษาข้อมูลในบัตรรายการที่สำคัญต่อผู้ใช้
5. ศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บัตรรายการ

ส่วน Lancaster และ Joncich (1977 : 125) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการศึกษาการใช้บัตรรายการเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. การศึกษาที่เน้นบัตรรายการเพื่อดูว่าผู้ใช้บัตรรายการประเภทใดใช้ข้อมูลอะไรจากบัตรรายการ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร
2. การศึกษาที่เน้นผู้ใช้บัตรรายการ เช่น ศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรรายการ เพื่อศึกษาว่าผู้ใช้บัตรรายการอย่างไร มีวิธีการค้นบัตรรายการอย่างไร ข้อมูลอะไรบ้างที่นำมาใช้ในการค้น ข้อมูลนั้นได้จากแหล่งไหน และมีความถูกต้องสมบูรณ์ช่วยให้การค้นบัตรรายการสำเร็จหรือไม่ เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการของ Lipetz ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการศึกษาการใช้บัตรรายการดังนี้ (Lipetz 1977 : 15)

1. ศึกษาเพื่อที่จะให้บริการที่รวดเร็วแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ในกรณีที่ผู้ใช้ห้องสมุดต้องการค้นหาสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดก็สามารถค้นได้สะดวกยิ่งขึ้น
2. ศึกษาเพื่อที่จะให้บริการผู้ใช้ห้องสมุดกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง หรือให้เกิดประโยชน์ในการใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น
3. ศึกษาเพื่อที่จะกำจัดสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และไม่มีผลต่อการบริการของห้องสมุด หรือการศึกษาที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สำหรับผลการศึกษาการใช้บัตรรายการ จากการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการระหว่าง ค.ศ. 1931 - 1965 นั้น Krikelas ได้สรุปผลการวิจัยส่วนใหญ่ ดังนี้ (Krikelas 1972 : 210)

1. ผู้ใช้ห้องสมุดร้อยละ 25 - 45 ที่เข้ามาในห้องสมุดจะใช้บัตรรายการ และผู้ใช้บัตรรายการกลุ่มใหญ่ที่สุดคือ นักศึกษา
2. วิธีการค้นบัตรรายการของผู้ใช้สัมพันธ์กับสถานภาพทางการศึกษา ผู้ใช้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะรู้จักวิธีการค้นบัตรรายการดีกว่าผู้ใช้ที่ระดับการศึกษาดำกว่า
3. วัตถุประสงค์ของการใช้บัตรรายการ ส่วนใหญ่ต้องการสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดที่เป็นภาษาอังกฤษและเป็นฉบับปัจจุบัน และใช้สิ่งพิมพ์เหล่านี้เพื่อวงวนที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียน

4. ข้อมูลที่ผู้ใช้ได้จากบัตรรายการบ่อยที่สุด ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง เลขเรียกหนังสือ และมีที่พิมพ์ ตามลำดับ

5. ผู้ใช้บัตรรายการร้อยละ 70-80 ประสมความสำเร็จในการค้นบัตรรายการ งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการในต่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยผู้ใช้ห้องสมุดมากกว่าบรรณารักษ์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์มีดังนี้ คือ

ใน ค.ศ. 1971 กลุ่มทำบัตรรายการและตวรรษใหม่ของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ (The Library Association Cataloging and Indexing Group) ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัตรรายการหลายกลุ่มของห้องสมุดหลายประเภทในเมืองต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ รวม 39 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากผู้ตอบทั้งสิ้น 3,252 คน จากการสำรวจพบว่าผู้ใช้บัตรรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามากกว่าห้องสมุดประเภทอื่น บรรณารักษ์ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบรรณานุกรมในบัตรรายการมากกว่าผู้ใช้ห้องสมุด (Maltby and Sweeney 1972:4, 188-204)

✓ ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1976 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1977 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งโตรอนโต ได้ประเมินผลการใช้รายการบัตรจากเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ซึ่งทางห้องสมุดได้นำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้แทนบัตรรายการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1976 โดยใช้ระบบ COM Microcatalogue แทนการค้นจากบัตรรายการ เครื่องคอมพิวเตอร์นี้สามารถค้นได้ตามรายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ (Full Bibliographic Record) โดยค้นได้จากชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งและหัวเรื่อง การสำรวจนี้ทำโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุด บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ผลการวิจัยจากบรรณารักษ์พบว่า รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์นั้นสำคัญต่อบรรณารักษ์มาก และงานของห้องสมุดที่ใช้รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์มากที่สุด คือ งานบริการยืม-คืน ส่วนงานจดหมายเหตุซึ่งใช้รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์น้อยที่สุดนั้นจะใช้เฉพาะในช่วงที่มีการสำรวจเอกสารเท่านั้น สำหรับวิธีการค้นบัตรรายการพบว่ารายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์นั้นช่วยให้ผู้ใช้สามารถค้นบัตรรายการโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หบเร็วที่สุด โดยการเข้าถึงจากรายการชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และหัวเรื่อง ตามลำดับ

นอกจากนี้ได้สำรวจความต้องการในการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในบัตรรายการของบรรณารักษ์งานต่าง ๆ ซึ่งผลของการสำรวจมีดังนี้

1. งานจัดหา ใช้ชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่องมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ รายการเพิ่มเติมต่าง ๆ และหัวเรื่อง ตามลำดับ
2. งานบริการยืม - คืน ใช้ชื่อผู้แต่งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชื่อเรื่อง รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ รายการเพิ่มเติมต่าง ๆ และหัวเรื่อง ตามลำดับ
3. งานจดหมายเหตุ ใช้ชื่อผู้แต่งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ และหัวเรื่อง ตามลำดับ ส่วนชื่อเรื่องและรายการเพิ่มนั้นใช้น้อยที่สุด
4. งานทำบัตรรายการ ใช้หัวเรื่องมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชื่อผู้แต่ง หัวเรื่อง รายการเพิ่มเติมต่าง ๆ และรายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ ตามลำดับ
5. งานวารสาร ใช้ชื่อผู้แต่งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ หัวเรื่อง ชื่อเรื่อง รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ และรายการเพิ่มเติมต่าง ๆ ตามลำดับ
6. งานหนังสือหายาก ใช้ชื่อผู้แต่งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชื่อเรื่อง รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ หัวเรื่อง และรายการเพิ่มเติมต่าง ๆ ตามลำดับ
7. งานหนังสือด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ ใช้ชื่อเรื่องมากที่สุด รองลงมาได้แก่ หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ ตามลำดับ และไม่ใช้รายการเพิ่มผู้แต่งและรายการเพิ่มชื่อเรื่อง
8. งานค้นคืนข้อสนเทศ ใช้รายการเพิ่มมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง รายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ ตามลำดับ และไม่ใช้หัวเรื่อง

การใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในรายการบัตรทั้งหมดนั้น สรุปค่าเฉลี่ยในการใช้พบว่ารายการข้อมูลที่บรรณารักษ์ใช้มากที่สุด คือ ชื่อผู้แต่ง รองลงมาได้แก่ ชื่อเรื่อง รายการเพิ่มเติมต่าง ๆ หัวเรื่อง และรายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ ตามลำดับ (DeBruin 1977 : 256-266)

ค.ศ. 1970-1971 Robert Balay และChristine Andrew ได้ศึกษาการใช้บริการตอบคำถามของห้องสมุด Sterling Memorial ซึ่งเป็นห้องสมุดกลางของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเยล โดยใช้แบบสอบถามแก่บรรณารักษ์งานบริการตอบคำถาม ซึ่งพบว่าในการค้นหาคำตอบของบรรณารักษ์บริการตอบคำถามส่วนใหญ่คือร้อยละ 33.3 ไม่ต้องใช้สิ่งพิมพ์หรือเครื่องมือช่วยค้นแต่อย่างใด และรองลงมาคือจำนวนร้อยละ 21.1 จะใช้บัตรรายการเป็นเครื่องมือช่วยค้นคำตอบ (Balay and Andrew 1975 : 23)

ค.ศ.1982 Gouke และ Peace ได้ศึกษาเปรียบเทียบการค้นหารายการบัตรจากคอมพิวเตอร์ระบบออนไลน์กับบัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุดสาขาวิชาการศึกษา (Education

Library) และห้องสมุดสาขาวิชาพาณิชยศาสตร์ (Commerce Library) ของมหาวิทยาลัยรัฐโอไฮโอ Gouke และ Peace ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการค้นรายการบัตรจากคอมพิวเตอร์ และจากบัตรรายการของกลุ่มผู้ใช้ห้องสมุดและบรรณารักษ์ผู้ชำนาญงาน ในการศึกษาได้ให้ผู้ใช้ห้องสมุดและบรรณารักษ์ผู้ชำนาญงานค้นบัตรรายการชื่อเรื่องเดียวกันจำนวน 104 ชื่อเรื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์และจากบัตรรายการ จากการวิจัยพบว่าบรรณารักษ์สามารถค้นได้เร็วกว่าผู้ใช้ห้องสมุดทั้งการค้นจากเครื่องคอมพิวเตอร์และจากบัตรรายการ และพบว่าบรรณารักษ์ค้นบัตรรายการจากบัตรรายการได้เร็วกว่าค้นโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่ง Gouke และ Peace ได้วิเคราะห์ผลที่ได้นี้ว่าเป็นเพราะประสมการณ์ในการค้นบัตรรายการที่แตกต่างกันระหว่างผู้ใช้ห้องสมุดกับบรรณารักษ์ระหว่างการค้นบัตรรายการโดย เครื่องคอมพิวเตอร์และการค้นจากบัตรรายการ (Gouke and Peace 1982 : 137 - 139)

งานวิจัย เกี่ยวกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ในประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยโดยตรงนั้นยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยซึ่งได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ใช้ที่เป็นบุคคลภายนอก งานวิจัยในประเทศไทยที่จัดว่าเกี่ยวข้องกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์อยู่บ้างมีดังนี้

ธิดา โพธิทุกขณะ (2514 : 2) ศึกษาสภาพและปัญหาของบรรณารักษ์ในงานบริการตอบคำถามของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 8 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์บรรณารักษ์งานบริการตอบคำถาม ผลการวิจัยพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในการตอบคำถามที่มีในห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้แก่ ตู้บัตรรายการ หนังสืออ้างอิง และ วัสดุอ้างอิงต่าง ๆ

พูนีสาร์ อัครกะชู (2525 : 132-133, 206) ศึกษาขั้นตอนและการทำงานสำรวจหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยแจกแบบสอบถามแก่บรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้องกับงานสำรวจหนังสือของห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่าห้องสมุดทุกแห่งใช้บัตรแจ้งหมู่หนังสือเป็นคู่มือประกอบการสำรวจหนังสือ และมีห้องสมุดมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ใช้บัตรผู้แต่งและบัตรชื่อเรื่องควบคู่กับบัตรแจ้งหมู่หนังสือในการสำรวจหนังสือ เนื่องจากห้องสมุดทั้งสองแห่งนี้มีบริการเตรียมงานสำรวจหนังสือที่ดี คือเตรียมบัตรอื่น ๆ ที่สามารถใช้ตรวจสอบได้ในกรณีที่พบปัญหาจากบัตรแจ้งหมู่หนังสือหรือ เป็นเพราะว่าห้องสมุดมีบัตรแจ้งหมู่หนังสือที่ไม่สมบูรณ์

อุไร วุฒิวัยการ (2528 : 97-104) ศึกษาโยบายวิธีการดำเนินงานและปัญหาในการบริการยืมระหว่างห้องสมุดของห้องสมุดมหาวิทยาลัย 10 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเครื่องมือที่ช่วยในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดและตรวจสอบหรือค้นหาแหล่งวัสดุที่ยืมระหว่างห้องสมุดที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง 10 แห่งใช้ คือ บัตรรายการ

จันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชติ (2530 : ก-จ, 117) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์คำถามคำตอบของงานบริการค้นคว้าของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพบว่าประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่บรรณารักษ์ใช้ในการบริการตอบคำถามมากที่สุด คือ บัตรรายการ และรองลงมาได้แก่หนังสืออ้างอิง

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลงานวิจัยของต่างประเทศและของไทย ผลของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันในหัวข้อที่พอสรุปได้ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์เท่าที่ปรากฏ ศึกษาจากบรรณารักษ์กลุ่มงานบริการตอบคำถาม ซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ Balay และ Andrew งานวิจัยของ ฮิดา โทอิทุกณะ และงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชติ บรรณารักษ์กลุ่มงานสำรวจหนังสือได้แก่ งานวิจัยของ พุฒิสาร์ อัครกะชู บรรณารักษ์กลุ่มงานบริการยืมระหว่างห้องสมุดได้แก่ งานวิจัยของอุไร วุฒิวัยการ ส่วนงานของ DeBruin ศึกษาการใช้บัตรรายการของบรรณารักษ์ทุกแผนกงาน
2. การค้นบัตรรายการของบรรณารักษ์ งานวิจัยของ Gouke และ Peace พบว่าบรรณารักษ์สามารถค้นบัตรรายการจากเครื่องคอมพิวเตอร์และจากตู้บัตรรายการได้เร็วกว่าผู้ใช้ห้องสมุด และสามารถค้นบัตรรายการจากตู้บัตรรายการได้เร็วกว่าค้นโดยเครื่องคอมพิวเตอร์
3. วัตถุประสงค์ของการใช้บัตรรายการ งานวิจัยของ Balay และ Andrew ฮิดา โทอิทุกณะ และจันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชติ ได้ค้นพบสอดคล้องกันว่าบรรณารักษ์งานบริการตอบคำถามใช้บัตรรายการเพื่อค้นหาคำตอบมากที่สุด
4. ข้อมูลในบัตรรายการที่สำคัญต่อบรรณารักษ์ จากงานวิจัยของ DeBruin ได้สำรวจการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในบัตรรายการของบรรณารักษ์งานต่าง ๆ พบว่าชื่อผู้แต่งถูกใช้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชื่อเรื่อง รายการเพิ่มเติมต่าง ๆ หัวเรื่อง และรายการบรรณานุกรมที่สมบูรณ์ ตามลำดับ